OSTRAVSKÁ UNIVERZITA
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

DiDAi9!

Integrovaná výuka českého jazyka

Kateřina Bernatíková

KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY S DIDAKTIKOU, PdF OU

OSTRAVSKÁ UNIVERZITA
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

DiDAi9!

Integrovaná výuka českého jazyka

- Příručka pro práci s uměleckým textem napříč složkami oboru
- Kateřina Bernatíková, Ivana Gejgušová, Nikola Schmidtová

Výchozí problém

- Složky češtiny se ve škole často potkávají méně, než by mohly.
- Jazykové učivo se často procvičuje izolovaně.
- Literární text bývá hlavně předmětem interpretace.
- Komunikační úkoly někdy stojí mimo práci s textem.
- Příručka hledá hodiny, v nichž se tyto roviny přirozeně propojí.
- Jádrem není přidat další učivo, ale jinak uspořádat práci v hodině.

Koncepce příručky

- Tři autorské oddíly – jednotný princip, různé přístupy.
- Každá autorka volí trochu jiný rytmus a míru metodického detailu.
- Rozdílnost ukazuje, že integrovaná výuka nemá jednu závaznou podobu.
- Společným základem zůstává umělecký text a promyšlený žákovský výstup.
- Každý blok nabízí učiteli: cíle, postup hodiny, pracovní listy a poznámky k realizaci.

Ukázka: text vede od očekávání k jazykové analýze

- Žáci odhadují téma a typ textu podle názvu a ilustrace.
- Při čtení ověřují porozumění a sledují autorovu nadsázku.
- Jazykové učivo vyrůstá z konkrétních slov v textu.
- Otázky míří k tomu, jak jazyk vytváří účinek.
- Umělecký text zde není doplněk k učivu. Stává se materiálem, z něhož učivo vzniká.

PRACOVNÍ LIST

Jméno: _____

Datum: _____

SLOVO A SOUSLOVÍ, VĚCNÝ VÝZNAM SLOV

FRANTIŠEK NEPIL: KLOUBY

1 O ČEM BUDE TEXT?

- Jakého tématu se bude text týkat? _____
- Bude podle tebe text odborný, umělecký nebo publicistický? _____
- Proč si to myslíš? _____

Klouby jsou kostní konce pokryté chrupavkou. Po stránce mechanické a konstrukční známe klouby ploché, jaké jsou například mezi zápěstními kůstkami, dále klouby kulovité, jimiž jsou vybaveny například kyčle a ramena, klouby kladkovité v lokti a prstech, kloub sedlový, jímž je opatřen kupříkladu palec, a kloub čepový, díky němuž tak často kroutíme nad lecčíms hlavou. Smyslem všech kloubů je umožňovat člověku pohyb. Což málokdo ví, protože mnoho lidí má kloubů dostatek, a pohyb u nich těžko zpozorujete. Někteří se nehnou z hospody a jiní z křesla. A jsou i takoví, co se hnou, ale nadělali by méně škod, kdyby zůstali tam, kde jsou.

Klouby mají ovšem i jiné úkoly než umožňovat pohyb. Nezřídka mají poslání hydrometeorologické. Aniž by měly k dispozici infračervené snímky z geostacionární družice, které stojí spoustu peněz, hlásí svému provozovateli chystané změny počasí s větší přesností než doktor Ilko nebo doktor Špaček v 19.20 hod. na prvním televizním programu.

Mladý člověk má v kloubním lůžku dost chrupavky a má ji neopotřebovanou. Starý člověk nebo mladý vrcholový závodník ji má vydřenou čím dál tím víc, takže za pohybu či při protahování vydává celou škálu nečekaných zvuk: praská, vrže, lupá či chrupe, nemluvě o tom, že heká vzdychá a sténá.

František Nepil: Klouby
Z knihy *Tělověda, Jazykověda.*
(Text byl pro potřeby výuky zkrácen.)

KDO JE AUTOR?

František Nepil (1929–1995)
český spisovatel, vypravěč a rozhlasový autor.

Vyhledej o autorovi ještě jednu zajímavou informaci.

_____

_____

_____

2 POROZUMĚNÍ TEXTU

Odpověz stručně.

Otázka	Odpověď
1. Co jsou klouby?	
2. Jaký je jejich hlavní účel?	
3. Kde najdeme kulovité klouby?	
4. Proč se někteří lidé příliš nehýbou, i když mají zdravé klouby?	
5. Co znamená, že mají klouby „hydrometeorologické poslání"?	
6. Jaké zvuky mohou vydávat opotřebované klouby?	

3 JE TO OPRAVDU ODBORNÝ TEXT?

Doplň tabulku.

Co připomíná odborný styl?	Co odbornému stylu neodpovídá?
•	• .....
•	• .....
•	• .....

OSTRAVSKÁ UNIVERZITA
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

DiDAi9!

O FILMOVÝCH MILOVNÍCÍCH

Marek Eben

PÍSŇOVÝ TEXT – PRÁCE S JAZYKEM, VÝZNAMEM A KOMUNIKACÍ

Jméno: .....

Datum: .....

1. POSLECH – PRVNÍ DOJMY (INDIVIDUÁLNĚ)

Poslechněte si písničku Marka Ebena *O filmových milovnících*.
Nakreslete nebo popište několika slovy, co se vám vybavilo. Pokud nemáte barevné pastelky, napište barvu, kterou byste použili.

2. BARVA LÁSKY (PRÁCE VE DVOJICÍCH)

Proč si myslíte, že většina z vás zvolila právě růžovou barvu? Diskutujte a napište své myšlenky.

.....

.....

.....

.....

3. PRÁCE S TEXTEM – OTÁZKY PRO SKUPINU

Přečtěte si text a společně odpovězte na následující otázky. Pokud si nejste jisti, můžete použít telefon nebo slovník.

a) Kdo je adresátem tohoto textu? .....

b) Co chce autor sdělit adresátovi? (zkuste odpovědět co nejstručněji.) .....

c) Jaký je hlavní význam fráze „zloději citů"? .....

d) Jaké emoce vyvolává text u čtenáře / posluchače? .....

e) Jaký je význam slova „fluidum"? .....

f) Proč autor používá různé jazyky (angličtina, němčina, polština) v textu? .....

g) Jaký je význam slova „dabovaný"? .....

h) Jaký je význam fráze „Vlk v rouše beránčím, co snídá Karkulky"? .....

O FILMOVÝCH MILOVNÍCÍCH

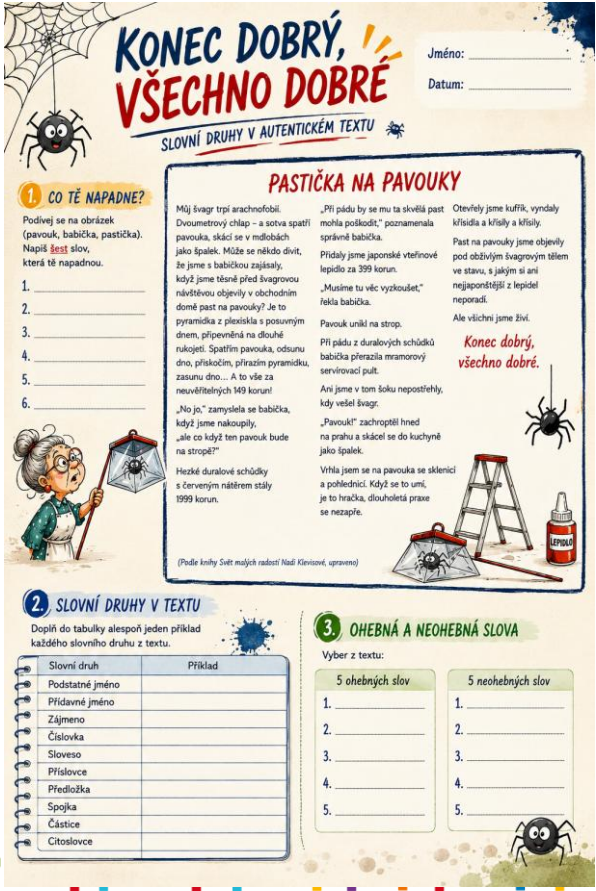
Milé dívky, milé dámy, milé ženy
mějte dveře dneska tuze dobře uzamčeny
Lépe nevycházet z bytu
Zamkněte si pěkně svůj dům
cítíte to zvláštní fluidum?
Blíží se k vám zloději citů

Zdá se, že patří vám
je těžké odolat
když řekne: Jsem tak sám
když řekne: Mám tě rád
Srdce vám roztrhá, rozlomí na půlky
když řekne: I love you
(pod tím jdou titulky)
Řekne vám Sweetheart, baby, honey
anebo: Lásko
(když je to dabovaný)

V očích má sladký hřích
a celou spoutá tě
říká: Ichliebedich
říká: Jakochamte
Vlk v rouše beránčím, co snídá Karkulky
a říká: I love you
(pod tím jdou titulky)
Řekne vám Sweetheart, baby, honey
anebo: Lásko
(když je to dabovaný)
anebo: Drahá
(když je to dabovaný)
anebo: Něžná
(když je to dabovaný)
anebo: Sladká
(když je to dabovaný)
anebo: Nebeská
(když je to dabovaný)

Zdroj: Eben, Marek. *O filmových milovnících*.
In: Eben, Marek. *Chlapčíky*. Praha: Supraphon, 1995.

- Jazykové učivo jako opora čtení.
- Gramatika pomáhá přesněji porozumět významu a stylu.
- Žáci vysvětlují význam slov, obrazná pojmenování a stylové prostředky.
- Slovní druhy, přídavná jména nebo slovesa se sledují ve funkci textu.
- Výsledkem je argumentovaná odpověď, interpretace nebo vlastní text.
- Otázka se mění z „urči jev" na „co tento jev v textu dělá".

KONEC DOBRÝ, VŠECHNO DOBRÉ

SLOVNÍ DRUHY V AUTENTICKÉM TEXTU

Jméno: .....

Datum: .....

PASTIČKA NA PAVOUKY

1. CO TĚ NAPADNE?

Podívej se na obrázek (pavouk, babička, pastička). Napiš šest slov, která tě napadnou.

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....
6. .....

Můj švagr trpí arachnofobií. Dvoumetrový chlap – a sotva spatří pavouka, skáci se v mdlobách jako špalek. Může se někdo divit, že jsme s babičkou zajásaly, když jsme těsně před švagrovou návštěvou objevily v obchodním domě past na pavouky? Je to pyramidka z plexiskla s posuvným dnem, připevněná na dlouhé rukojeti. Spatřím pavouka, odsunu dno, přiskočím, přirazím pyramidku, zasunu dno... A to vše za neuvěřitelných 149 korun!

„No jo," zamyslela se babička, když jsme nakoupily, „ale co když ten pavouk bude na stropě?"

Hezké duralové schůdky s červeným nátěrem stály 1999 korun.

„Při pádu by se mu ta skvělá past mohla poškodit," poznamenala správně babička.

Přidaly jsme japonské vteřinové lepidlo za 399 korun.

„Musíme tu věc vyzkoušet," řekla babička.

Pavouk unikl na strop.

Při pádu z duralových schůdků babička přerazila mramorový servírovací pult.

Ani jsme v tom šoku nepostřehly, kdy vešel švagr.

„Pavouk!" zachroptěl hned na prahu a skácel se do kuchyně jako špalek.

Vrhla jsem se na pavouka se sklenicí a pohlednicí. Když se to umí, je to hračka, dlouholetá praxe se nezapře.

Otevřely jsme kufřík, vyndaly křísidla a křísily a křísily.

Past na pavouky jsme objevily pod obživlým švagrovým tělem ve stavu, s jakým si ani nejjaponštější z lepidel neporadí.

Ale všichni jsme živí.

Konec dobrý, všechno dobré.

(Podle knihy *Svět mých radostí* Nadi Kleinové, upraveno)

2. SLOVNÍ DRUHY V TEXTU

Doplň do tabulky alespoň jeden příklad každého slovního druhu z textu.

Slovní druh	Příklad
Podstatné jméno	
Přídavné jméno	
Zájmeno	
Číslovka	
Sloveso	
Příslovce	
Předložka	
Spojka	
Částice	
Citoslovce	

3. OHEBNÁ A NEOHEBNÁ SLOVA

Vyber z textu:

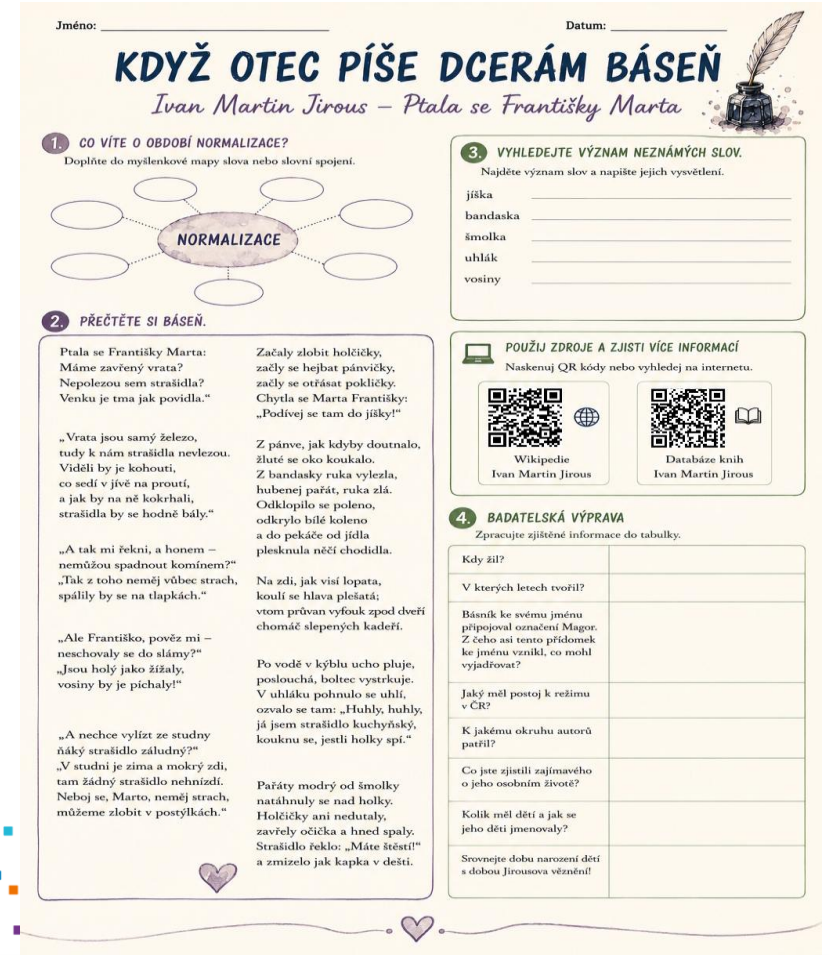
5 ohebných slov	5 neohebných slov
1.	1. .....
2.	2. .....
3.	3. .....
4.	4. .....
5.	5. .....

OSTRAVSKÁ UNIVERZITA
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

DiDAi9!

Digitální gramotnost

- Technologie slouží porozumění, ověřování a vlastnímu projevu.
- Vyhledávání informací o autorovi a kontextu.
- Práce s online slovníky a jazykovými příručkami.
- QR odkazy k poslechu a dalšímu textovému materiálu.
- Nahrávání mluvených projevů a jejich sdílení.
- Kritické porovnávání automatického překladu s vlastním řešením.
- Digitální přesah není samostatná ozdoba. Navazuje na práci s textem.

Jméno: _____ Datum: _____

KDYŽ OTEC PÍŠE DCERÁM BÁSEŇ

Ivan Martin Jirous – Ptala se Františky Marta

1. CO VÍTE O OBDOBÍ NORMALIZACE?

Doplňte do myšlenkové mapy slova nebo slovní spojení.

NORMALIZACE

2. PŘEČTĚTE SI BÁSEŇ.

Ptala se Františky Marta:
Máme zavřený vrata?
Nepolezou sem strašidla?
Venku je tma jak povidla."

„Vrata jsou samý železo,
tudy k nám strašidla nevlezou.
Viděli by je kohouti,
co sedí v jívě na proutí,
a jak by na ně kokrhali,
strašidla by se hodně bály."

„A tak mi řekni, a honem –
nemůžou spadnout komínem?"
„Tak z toho neměj vůbec strach,
spálily by se na tlapkách."

„Ale Františko, pověz mi –
neschovaly se do slámy?"
„Jsou holý jako žížaly,
vosiny by je píchaly!"

„A nechce vylízt ze studny
ňáký strašidlo záludný?"
„V studni je zima a mokrý zdi,
tam žádný strašidlo nehnízdí.
Neboj se, Marto, neměj strach,
můžeme zlobit v postýlkách."

Začaly zlobit holčičky,
začly se hejbat pánvičky,
začly se otřásat pokličky.
Chytla se Marta Františky:
„Podívej se tam do jíšky!"

Z pánve, jak kdyby doutnalo,
žluté se oko koukalo.
Z bandasky ruka vylezla,
hubenej pařát, ruka zlá.
Odklopilo se poleno,
odkrylo bílé koleno
a do pekáče od jídla
plesknula něčí chodidla.

Na zdi, jak visí lopata,
koulí se hlava plešatá;
vtom průvan vyfouk zpod dveří
chomáč slepených kadeří.

Po vodě v kýblu ucho pluje,
poslouchá, boltec vystrkuje.
V uhláku pohnulo se uhlí,
ozvalo se tam: „Huhly, huhly,
já jsem strašidlo kuchyňský,
kouknu se, jestli holky spí."

Pařáty modrý od šmolky
natáhnuly se nad holky.
Holčičky ani nedutaly,
zavřely očička a hned spaly.
Strašidlo řeklo: „Máte štěstí!"
a zmizelo jak kapka v dešti.

3. VYHLEDEJTE VÝZNAM NEZNÁMÝCH SLOV.

Najděte význam slov a napište jejich vysvětlení.

jíška _____
bandaska _____
šmolka _____
uhlák _____
vosiny _____

POUŽIJ ZDROJE A ZJISTI VÍCE INFORMACÍ

Naskenuj QR kódy nebo vyhledej na internetu.

Wikipedie Ivan Martin Jirous

Databáze knih Ivan Martin Jirous

4. BADATELSKÁ VÝPRAVA

Zpracujte zjištěné informace do tabulky.

Kdy žil?	
V kterých letech tvořil?	
Básník ke svému jménu připojoval označení Magor. Z čeho asi tento přídomek ke jménu vznikl, co mohl vyjadřovat?	
Jaký měl postoj k režimu v ČR?	
K jakému okruhu autorů patřil?	
Co jste zjistili zajímavého o jeho osobním životě?	
Kolik měl dětí a jak se jeho děti jmenovaly?	
Srovnejte dobu narození dětí s dobou Jirousova věznění!	

Co si z materiálu odnést

- Příručka nabízí modely, které může učitel převzít i upravit.
- Integrovaná výuka se dá plánovat od konkrétního textu.
- Jazykové učivo získává smysl ve vztahu k porozumění.
- Pracovní list může vést žáka od čtení k vlastní tvorbě.
- Materiál podporuje sdílení, reflexi a adaptaci pro různě silné třídy.
- Smysl práce vzniká ve spojení textu, jazyka a žákovského vyjádření.

Zdroje:

EZOP. Ezopovy bajky [online]. PDF dokument. Gymnázium Josefa Božka, Český Těšín, p. o. [cit. 2026-08-30]. Dostupné z: https://www.gmct.cz/media/files/library/PDF/Ezopovy%20Bajky%20-%20Ezop.pdf

JIROUS, Ivan Martin. Magor dětem [online]. Praha: Městská knihovna v Praze, 2018 [cit. 2026-08-30]. Dostupné z: https://web2.mlp.cz/koweb/00/04/42/62/29/magor_detem.pdf

KRAUSOVÁ, Zdeňka; PAŠKOVÁ, Martina; VAŇKOVÁ, Jana; RŮŽIČKA, Pavel; CHÝLOVÁ, Helena; PROŠEK, Martin. Český jazyk 9: učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia. 1. vydání. Plzeň: Fraus, 2015. ISBN 978-80-7489-045-1.

NERUDA, Jan. Povídky malostranské [online]. PDF dokument. Gymnázium Josefa Božka, Český Těšín, p. o. [cit. 2026-08-30]. Dostupné z: https://www.gmct.cz/media/files/library/PDF/38.%20Jan%20Neruda%20%E2%80%93%20Pov%C3%ADdky%20malostransk%C3%A9.pdf

NEPIL, František. Strakaté pohádky. 1. vydání. Praha: Knižní klub, 2012. ISBN 978-80-242-3382-6.

O'HARA, Frank. Having a Coke with You [online]. AllPoetry [cit. 2026-08-30]. Dostupné z: https://allpoetry.com/Having-A-Coke-With-You

POLÁČEK, Karel. Bylo nás pět [online]. PDF dokument. Gymnázium Josefa Božka, Český Těšín, p. o. [cit. 2026-08-30]. Dostupné z: https://www.gmct.cz/media/files/library/PDF/Bylo%20n%C3%A1s%20p%C4%9Bt%20-%20Karel%20Pol%C3%A1%C4%8Dek.pdf

SKÁCEL, Jan. Dávné proso. 1. vydání. Brno: Blok, 1981.